

Érvelési és meggyőzési készségek

5. óra

Tartalom

Érvelési hibák I.

- Racionális vita
- Általános szabályok
- Speciális szabályok
- Álláspont illegitim megváltoztatása
- Szalmabáb érvelés, árnyékbokszolás
- Kibújás a bizonyítás terhe alól

Érvelési hibák

- Az általunk tárgyalandó hibák a racionális vita szempontjából tekinthetők hibának.
- Tehát abból a szempontból, hogy **akadályozzák** a véleménykülönbség feloldását, **a helyes álláspont kialakítását.**
- Racionális vitában releváns érveket használunk
- Sokat segíthet az érvelési hibák felismerésében, ha azokat relevancia-teszt alá vetjük:
 - relevánsak-e az érvek az érvelésben

Érvelési hibák

- 1. Az érvelési hibák egy része úgy nehezíti a helyes álláspont kialakítását, hogy **formális vagy informális logikai hibát** tartalmaz: Az érv érvénytelen deduktív, vagy gyenge induktív érv.
- 2. Az érvelési hibák jelentős része: a helyes álláspont kialakítását elősegítő **diskurzust** (párbeszédet) **akadályozza**.

Érvelési hibák

- Ezért ha racionális vitát kívánunk folytatni, akkor fontos, hogy:
 - Ismerjük a racionális vita szabályait, feltételeit.
 - Figyeljük arra, és kérdezzük meg magunktól, hogy vajon betartjuk-e a szabályokat.
 - Biztosítsuk a racionális vita feltételeinek érvényesülését.

Racionális vita

- **Kiinduló konfliktus:** véleménykülönbség
- **Eszközök:** bizonyítás és kritika kizárólag érvelések segítségével
- **Célja:** Az igazság kiderítése, a helyes álláspont kialakítása.
(De egyáltalán nem cél a győzelem és a véleménykülönbség minden áron történő feloldása.)

Racionális vita, érvelési hibák

- A **racionális vitában** csak az érvek **erőssége** számít.
- Az érvek erősségét a logikai ismereteink segítségével tudjuk eldönteni.
- **Érvelési hibák:**
 - Gyakran előfordulnak
 - A racionális vita szempontjából hibásak
 - Pszichológiai okokból mégis megtévesztően jónak tűnnek, nagyon meggyőzőnek látszanak.
- Érvelési hiba tehát minden rossz, de jónak látszó érvelési típus, és ezek esetei.

Együttműködés

- Az **együttműködés** minden normális kommunikációhoz **szükséges** bizonyos mértékig, még a veszekedéshez is.
- A dialógus az emberi együttműködés egyik formája, ahol a résztvevőknek közös céljuk van.
- A dialógus típusát a stratégiai cél határozza meg, amelynek elérése érdekében a feleknek együtt kell működniük.
 - A tényleges dialógusok besorolása gyakran nehéz:
 - van, amikor a párbeszéd menet közben típust vált
 - amikor egyidejűleg több különböző típus jellegzetességei látszódnak
 - amikor a résztvevők más-más típusú dialógust akarnak folytatni
- **A racionális vitában** a felek közös célja az igazság kiderítése, helyes álláspont megtalálása.
- Az együttműködés viszont bizonyos szabályok betartását igényli, ezért a felek együttműködési szabályok betartására szerződnek.
- **Az érvelési hibák** a racionális vita **általános**, illetve **speciális szabályainak** megszegéséből fakadnak.

Együttműködés

- A racionális vita együttműködési alapelve szerint a következő szabályokat kell követnünk:
 1. **Légy informatív!**
 2. **Mondj igazat!**
 3. **Légy releváns!**
 4. **Légy világos és érthető!**
 5. **Igyekezz megérteni a másikat!**

Általános szabályok

A racionális vita együttműködési alapelve szerint a következő szabályokat kell követnünk:

1. Légy informatív!

- Hozzászólásod igazítsd ahhoz, hogy mit tud és mit nem tud a vitapartnered!
- Ne adj szükségtelen információkat!

2. Mondj igazat!

- Ne mondj olyasmit, amiről úgy gondolod hamis vagy helytelen!
- Ne mondj olyat, amire nézve nincs megfelelő bizonyítékod!

3. Légy releváns!

- Hozzászólásod kapcsolódjon a vita tárgyához! Járulj hozzá a probléma megoldásához!

4. Légy világos és érthető!

- Kerüld homályos kifejezéseket! Kerüld a kétértelműséget! Légy tömör, ne légy fölöslegesen bőbeszédű!

5. Igyekezz megérteni a másikat!

Általános szabályok

- Az általános szabályok egy szokványos párbeszédnek is alapfeltételei. Gyakorlatilag mindenféle kommunikáció lehetetlenné válna ezek betartása nélkül.
- Milyen fárasztó egy olyan emberrel beszélgetni, aki nem akar megérteni minket, homályosan fogalmaz, folyton füllent stb.
- A racionális vita azonban **speciális diskurzus**, ezért további, speciális szabályok betartását is igényli.

Viták forgatókönyve

Szakaszok	Feladatok
Konfrontációs szakasz	<ul style="list-style-type: none">❑ a felek tisztázzák álláspontjuk különbözőségét
Nyitó szakasz	<ul style="list-style-type: none">❑ megállapodnak a vita tárgyában❑ megállapodnak a kiindulópontokban❑ megállapodnak az érvelés szabályaiban
Érvelési szakasz	<ul style="list-style-type: none">❑ az álláspont védelmezője mellette érvel❑ aki vitat egy álláspontot, ellene érvel
Záró szakasz	<ul style="list-style-type: none">❑ Megállapítják, mely álláspontokat sikerül megvédeni, és melyeket nem

Speciális szabályok

Néhány fontos speciális szabály:

- ❑ A feleknek meg kell egyezniük a vita tárgyában.
- ❑ Az álláspontokat világossá kell tenni!
- ❑ A feleknek érvekkel indokolniuk kell saját álláspontjukat!
- ❑ A feleknek érvelésekkel kritizálniuk kell az álláspontjukkal szemben felhozott érveléseket!
- ❑ Csak annyit szabad felhasználnunk az érvelésben/ellenérvelésben, amennyit a másik elkötelezettségei megengednek!
- ❑ Aki olyat állít, amit a másik nem fogadna el, annak indokolnia kell állítását.

Speciális szabályok

Néhány fontos speciális szabály (folytatás):

- ❑ A feleknek meg kell egyezniük a vita tárgyában.
- ❑ Kontrollálni kell az érzelmeket!
- ❑ A másik érvelését tárgyilagosan kell értékelni.
- ❑ Lehetőséget kell adni mindkét félnek, hogy kifejtthesse álláspontját.
- ❑ Lehetőséget kell adni mindkét félnek, hogy releváns kérdéseket feltegyen, és a neki feltett kérdéseket megválaszolja.
- ❑ Nem lehet egyoldalúan kilépni a vitából!

Érvelők feladata egy racionális vitában

A feladata

B feladata

Mindkét fél által elfogadott állítások

Érvelés

1. Saját álláspont alátámasztása
2. Másik álláspontjának, érvelésének kritikája

Érvelés

1. Saját álláspont alátámasztása
2. Másik álláspontjának, érvelésének kritikája

Racionális vita, érvelési hibák

- A szabályok megszegése, az érvelési hibák létrejöhetnek:
 1. Szándékoltan: Ha valójában tudatosan nem a helyes álláspont megtalálása az igazi, fő célunk. (A győzelem, a másik kikészítése stb.)
 2. Nem szándékosan: Ha a fő célunk továbbra is a helyes álláspont megtalálása, de
 - nem ismerjük az említett feltételeket
 - időlegesen – nem tudatosan – engedünk más célok felerősödésének, a szabályok megszegésének. Ezzel nem csak a vitapartneret, de saját magunkat is megtévesztjük.

Álláspont illegitim megváltoztatása

- A „légy világos és érthető!” szabályából is következik, hogy világossá kell tennünk – lehetőleg már a vita elején is –, hogy pontosan mi az álláspontunk.
- **Ha valaki észrevétlenül változtatja meg az álláspontját, az érvelési hiba.**
- A racionális vitában mindig világossá kell tenni, mi az álláspontunk, és azt is jelezni kell, ha az érvek hatására álláspontunkat megváltoztattuk.

Álláspont illegitim megváltoztatása

- **Álláspont illegitim megváltoztatásáról** beszélünk, ha valaki leplezetten, úgy változtatja meg álláspontját, hogy ezt nem közli a másik féllel, úgy tesz, mintha eredetileg is ezt képviselte volna.
- Ezzel azt a benyomást kelti, mintha az időközben felmerült érvek egyáltalán nem mondanának ellent az eredeti álláspontjának.
- Próbálja elkerülni azt, hogy beismerje: az eredeti álláspontján változtatni kell, mert ellenérv merül fel.

Álláspont illegitim megváltoztatása

A vezetői értekezleten X kolléga így szól a társához:

- X: Semmi értelme ezeknek az értekezleteknek! A munkából veszik el az időt! Utána pedig azt kérik rajtunk számon, amit éppen az értekezletek miatt nem csináltunk meg.*
- Y: Nézd, ha nem beszélnénk, akkor nem tudnánk szervezni és összehangolni a munkánkat, és így az a munka is értelmetlen lenne, amit az értekezlet helyett csinálnánk.*
- X: De nem kellene alacsonyabb szintre tartozó részletkérdésekre pazarolni az időt!*

Álláspont illegitim megváltoztatása

- Világos, hogy X kolléga Y érvének következtében megváltoztatja álláspontját. **Már nem amellett érvel,** hogy *teljesen feleslegesek az értekezletek, hanem amellett, hogy hatékonyabban, és rövidebben kellene intézni őket.*
- Ezt a **változást** azonban **nem teszi világossá,** nem mondja ki. Úgy tesz, mintha már az elején is ezt állította volna.
- Az új álláspont implicit marad, csak a ki nem mondott állításokból lehet rá következtetni.

Álláspont illegitim megváltoztatása

- Ezzel megnehezíti, hogy a két álláspontot, és a két álláspont ellen és mellett szóló érveket elkülönítsük egymástól.
- A „*semmi értelme az értekezleteknek*” illetve „*az értekezleteket hatékonyabban és gyorsabban kellene lefolytatni*” mást állít, és más érvek alapozzák meg egyiket és a másikat.
- Ahhoz, hogy eldöntsük, mi a helyes álláspont, az érveket világosan el kell különítenünk egymástól.
- Az álláspont illegitim megváltoztatása végső soron a **helyes álláspont kialakítását akadályozza.**

Álláspont illegitim megváltoztatása

- *X: Szerintem teljes egészében meg kellene engedni az eutanázia gyakorlatát! Tiszteletben kellene tartani egy embernek azt a szabad döntését, amelyet a saját életével és halálával kapcsolatban hoz meg.*
- *Y: Értem, de például sokan vélik úgy – köztük jómagam is –, hogy amikor egy betegnek beadunk egy olyan injekciót, amely kioltja az életét, akkor végső soron emberölést követünk el. Úgy is fogalmazhatok, hogy ez gyilkosság, hiszen egy öngyilkossághoz asszisztálunk.*
- *X: Én továbbra is azt mondom, hogy emberhez méltatlan állapot, amikor már valakit csak gépek segítségével tartanak életben. Egyébként, ha ilyen esetben kikapcsoljuk a gépet, akkor itt pusztán egy saját magunk által, mesterségesen előidézett állapotot szakítunk meg: a halál egy természetes folyamat eredményeként következik be.*

Álláspont illegitim megváltoztatása

- ❑ X eredeti álláspontja az volt, hogy: *„teljes egészében meg kellene engedni az eutanázia gyakorlatát.”*
- ❑ Y szerint: *aktívan nem szabad hozzájárulni egy ember életének kioltásához.* Y ezt gyilkosságnak tekinti, és az aktív eutanáziát bírálja, és ezzel tényleg X eredeti álláspontját kritizálja: *„nem igaz, hogy teljes egészében meg kellene engedni az eutanázia gyakorlatát”*
- ❑ **X nem Y állítását kritizálja, hanem a passzív eutanázia mellett kezd el érvelni.** Úgy tesz, mintha az eredeti álláspontja is pusztán a passzív eutanázia mellett szólt volna.
- ❑ Ha felek az eutanázia két fajtája között nem tesznek különbséget, könnyen juthatnak arra a következtetésre, hogy X eredeti álláspontja is helyes volt, holott lehetséges, hogy Y érve az aktív eutanáziával szemben megalapozott.

Hogyan járhatott volna el helyesen X?

1. Vitatja Y érvét. *„Szerintem az aktív eutanázia nem gyilkosság, hiszen a beteg kívánsága szerint járunk el, s az ő érdekét, szenvedése megrövidítését tartjuk szem előtt. Ezt az eljárást alaptalan a gyilkosság pejoratív fogalmával illetni.”*
2. Elfogadja Y érvét, és feladja eredeti álláspontját, de egy másik, mérsékeltebb álláspontot világosan megfogalmaz meg, és emellett érvel: *„Visszavonom a korábbi állításomat: nem igaz, hogy az eutanázia minden formáját meg kell engedni. Azonban továbbra is úgy vélem, hogy a passzív eutanáziát meg kell engedni, mivel emberhez méltatlan állapot, amikor már valakit csak gépek segítségével tartanak életben.”*

Miért hiba az álláspont illegitim megváltoztatása?

- Az álláspontok nem válnak világossá.
 - Mi is az adott álláspont? Mi a vita tárgya?
- Az adott álláspont mellett felhozott érvek sem válnak világossá.
 - Az eredeti álláspont mellett felhozott érv gyenge vagy erős?
- Nem válik világossá, hogy az eredeti álláspontot kizárhatják a felek vagy sem.
- Az álláspont elhallgatott megváltoztatásának eredményeként alaptalanul következtethetünk az eredeti álláspont helytelenségére.

Átminősítés mint speciális eset

- **Átminősítés:** Egy dolog alapvető, meghatározó jellemzésére egy adott kifejezés helyett másikat vezetünk be úgy, hogy az új kifejezés kognitív jelentése a saját álláspont számára kedvezőbb, az ellenfél számára pedig kedvezőtlenebb pozíciót biztosít a vitában.

Átminősítés mint speciális eset

- Például ha egy eljárást pejoratív színezetű kifejezésekkel kezdünk megnevezni, könnyebben juthatunk arra a következtetésre, hogy a szóban forgó eljárás helytelen. A kérdés viszont éppen az lehet, hogy vajon jogos-e az adott kifejezések használata.
- *Például ha az eutanáziával vagy abortusszal kapcsolatos vita folyamán, az aktív eutanázia vagy abortusz kifejezést eleve a gyilkosság kifejezésével helyettesítjük, akkor ebből a pozícióból könnyen következtethetünk az elutasító álláspontra, ám egy fontos kérdés megválaszolását elkerültük: vajon az eutanázia, illetve az abortusz tényleg gyilkosság?*

Kálmán Olga és Keszei Sándor

Kálmán Olga és Schiffer András

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- Gyakran előfordul, hogy nem a saját álláspontunkat változtatjuk meg illegitim módon, hanem a **vitapartner álláspontját torzítjuk el**. Ez mindenképpen ellentmond az „igyekezz megérteni a másikat”, és a „légy releváns” szabályoknak.

- *A: Szerintem nem jó, hogy a gyerekek a forgalmas autóutakon játszanak.*

- *B: Én viszont azt gondolom, butaság lenne egész napra bezárni a gyerekeket.*

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- *B* azt sugallja, hogy *A* álláspontja szélsőségesebb, mint amilyen valójában. Mintha *A* azt állította volna, hogy „*a* gyerekeket egy pillanatra sem lehet kiengedni a lakásból.” Ám *A* nem állított ilyet.
- *B* ezáltal kitér az eredeti kérdés elől.
- Másrészt egy olyan eltúlzott, szélsőséges álláspontot tulajdonít *A*-nak, amit aztán könnyebben cáfolhat. Ezáltal azt a látszatot kelti, hogy *A* álláspontja tarthatatlan.

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- ❑ A **szalmabáb-érvelés** hibáját követi el az érvelő, aki eltorzítja partnere álláspontját, és e torzított álláspont ellen érvel.
- ❑ A torzított álláspont rendszerint megtévesztésig hasonlít az eredetire, ám sokkal nehezebben védhető.
- ❑ A torzított, gyenge álláspontról mutatja meg a beszélő, hogy tarthatatlan, és ezzel azt a látszatot kelti, hogy megcáfolta partnere álláspontját.
- ❑ Logikai szempontból a szalmabáb csak egy irreleváns megnyilatkozás, ám a racionális vita célja szempontjából nagyon veszélyes, mert képes a vitát teljesen félre vinni: egész egyszerűen kizárja a másik álláspontját.

- ❑ Gyakran az történik ugyanis, hogy az, akinek az álláspontját eltorzították, elkezd védeni a szájába adott torzított álláspontot. (**árnyékbokszolás**)

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- ❑ *A: Szerintem nem jó, hogy a gyerekek a forgalmas autóutakon játszanak.*
- ❑ *B: Én viszont azt gondolom, butaság lenne egész napra bezárni a gyerekeket.*
- ❑ *A: Jó, de még mindig jobb, mint balesetnek kitenni a gyerekeket.*
- ❑ *B: Ezt komolyan gondolod? A gyerekeket tényleg egész napra be kellene zárni?*

- ❑ *A észrevétlenül elkezdte védeni azt az álláspontot, amit B tulajdonított neki. A vita innentől már nem A eredeti állításáról szól: nem jó, hogy a gyerekek forgalmas autóutakon játszanak, hanem, hogy rossz lenne a gyerekeket egész napra bezárni.*

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- Némely esetben az árnyékboksz kialakulását mozdítja elő, hogy maga a beszélő sem teszi világossá saját álláspontját.
- Példánkban A: „*Szerintem nem jó, hogy a gyerekek a forgalmas autóutakon játszanak*” tekinthető úgy, hogy ez saját, kimondatlan álláspontjának megalapozását szolgálja.
- Az álláspontja feltehetően az lenne, hogy „*jobban oda kellene figyelniük a gyerekekre, nem szabadna felügyelet nélkül hagynunk őket.*” Ezt azonban A nem mondja ki világosan.

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- *X: Szerintem elkeserítő, hogy a vágóhídra ilyen összezsúfolva viszik a sertéseket. Egymást tapossák agyon. Hát aztán amit a vágóhidakról hallottam, hogy mi megy ott! Szerintem az állatoknak is lehetnek jogaik!*
- *Y: Lehet, de egész gazdaság épül a sertéshús feldolgozására, s egyébként is, ha bezárnánk a vágóhidakat, mit tennénk a sok millió sertéssel?*

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- ❑ *X* nem mondja ki egyértelműen, mi mellett érvel, mi az álláspontja. *Y* ezt tulajdonítja neki: „*Be kell zárni az összes vágóhidat.*”
- ❑ *X* feltehetően nem ezt gondolta (jóindulat elve), hanem csupán az állati jogokat figyelembe vevő szabályok, rendeletek fontosságát akarta hangsúlyozni: „*A vágóhidakon ne szenvedjenek szükségtelenül az állatok.*”
- ❑ Ha *X* nem teszi világossá az álláspontját, illetve nem veszi észre, hogy *Y* olyan állítást tulajdonít neki, amit ő nem állított, akkor az *X* által kimondatlanul hagyott álláspont megvitatása elmarad.
- ❑ Így kisiklik a dialógus, és nem deríthetjük ki, hogy tényleg feltétlenül ennyit kell szenvedniük a vágóhídon az állatoknak, és ez tényleg jól van-e így.

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

Miért hibás a szalmabáb-érvelés?

- ❑ Nem az eredeti álláspontról folyik vita, ami lehet helyes is, vagy esetleg az elemzése közelebb vihet minket a helyes álláspont kialakításához.
- ❑ Azt a látszat keletkezik, mintha megcáfoltuk volna az eredeti álláspontot, holott csupán egy eltorzított állásponttal szemben hoztunk fel érveket, és **az eredeti állítás megvitatására nem is került sor.**

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- *Ez a törvényjavaslat, ha elfogadjuk, azt hozza magával, hogy a bíróságoknak politikai kérdésekben kell állást foglalniuk, és nem tudnak pusztán jogi alapon ítélni, ami a feladatuk. A bíróságoknak ugyanis, a javaslat szerint, azt kell megítélniük, hogy politikai alapon nem üldöztek-e egyes bűncselekményeket vagy más ok miatt.*
- *Meg kell, hogy védjem bíróságainkat. Mert a partnerem úgy látja, hogy a független magyar bíróság nem képes megállapítani azt, hogy amikor egy ÁVO-s a kihallgatáson agyonvert egy székkal egy embert, vagy amikor a Kossuth téren valaki tűzparancsot adott, akkor e bűncselekményeket milyen okból nem üldözték.*

Szalmabáb-érvelés, árnyékbokszolás

- ❑ Az első érvelő álláspontja az, hogy *a bíróságoknak jogi és nem politikai alapon kell ítélniük, ezért a bíróságoknak nem feladata, vagy nem szabad politikai kérdésben állást foglalni.*
- ❑ A második érvelő viszont nem ezt, hanem azt az álláspontot támadja, miszerint *a bíróságok nem tudnak, nem képesek politikai kérdésekben állást foglalni.*
- ❑ Az első érvelő akár el is fogadhatja, hogy a bíróságok meg tudják ítélni, hogy politikai okokból nem üldöztek-e bizonyos cselekményeket. Ez semmit nem változtat azon, hogy nem illetékesek ennek megítélésében.
- ❑ A második érvelő által támadott álláspont nem az első megszólaló álláspontja, noha könnyen összetéveszthető vele. Logikailag alapvető különbség van a kettő között. Egészen mást jelent az, hogy a bíróság (mint intézmény) nem illetékes bizonyos kérdésben dönteni, mint az, hogy a bíróság (mint konkrét személyekből álló testület) meg tud-e ítélni valamit.

Hogyan kerülhető el az árnyékbokszolás?

- ❑ Segít, ha **készülünk a szalmabáb-érvelésre**, számolunk annak lehetőségével.
- ❑ **Előzetesen végig gondoljuk** az álláspontunkhoz hasonló, de attól eltérő lehetséges torzításokat.
- ❑ Segítség, ha **pontosan tisztában vagyunk a saját álláspontunkkal**, azzal, hogy mi mellett is érvelünk, köteleződünk el.
- ❑ **Tegyük világossá, explicitté** – mind önmagunk, mind a másik fél számára – saját álláspontunkat. (Speciális szabály: Az álláspontokat világossá kell tenni!)

Hogyan kerülhető el az árnyékbokszolás?

- ❑ A vita során **végig figyelemmel kísérjük**, hogy a kritika, az ellenérv valóban a mi álláspontunkra vonatkozik-e.
- ❑ A vita egy-egy szakaszában érdemes **újra felidézni, újra kimondani az álláspontunkat**.
- ❑ Ha az ellenérvelésben a félreértelmezés gyanúja merül fel, akkor tisztázni kell a saját álláspontunkat, s **fel kell hívni a figyelmet** arra, hogy a partner ellenérvei valójában nem a mi álláspontunk ellen szólnak.
- ❑ **Alkalmazzuk a jóindulat elvét**: ha az értelmezés során több értelmezési lehetőség van, akkor azt válasszuk, ami a legerősebb érveléshez vezet. (Általános szabály: Igyekezz megérteni a másikat!)

Nevetségessé tétel

- Rendszerint együtt jár a szalmabáb-érveléssel: a mi álláspontunkkal szemben felhozható érvek gyengített változatának bemutatása, és ennek **kritikája a nevetségessé tétele által.**

- *A 19. századi evolúció-vitában Samuel Wilberforce ezt kérdezte a darwini evolúcióelméletet védő Thomas Henry Huxley-től:*
- *„Mondja uram, ön apai, vagy anyai ágon származik a majomtól?”*
 - **1. Szalmabáb érvelés:** Darwin nem állította, hogy a majom bármilyen értelemben is az ember, vagy bármely ember őse lenne. Hanem, hogy az embernek és a majmoknak közös ősük van.
 - **2. Nevetségessé tétel:** A majomtól való közvetlen származás erősen pejoratív, és ezt senki sem akarja felvállalni. Wilberforce azt próbálta elhíttetni, hogy a darwini elmélet ostoba, abszurd.

A bizonyítás terhe

- ❑ Gyakran előforduló érvelési hiba, hogy az érvelő megpróbál kibújni a bizonyítás kényszere alól, vagy megpróbálja áthárítani partnerére, noha ez a vita adott pontján az ő feladata lenne; vagy pedig megpróbálja a saját álláspontját úgy feltüntetni, mint ami nem igényel bizonyítást.
- ❑ Racionális vita egyik speciális szabálya: *A feleknek indokolniuk kell a saját álláspontjukat! Aki állít valamit, annak kell bizonyítani!*
- ❑ Egyik fél sem tekintheti saját álláspontját, illetve az álláspontja mellett szóló premisszákat megkérdőjelezhetetlennek, vitán felülinek.
- ❑ A vita folyamán felmerülő minden új állítást az állítást előadónak alá kell támasztania, ha a másik fél számára az adott állítás nem nyilvánvaló.
- ❑ Ennek megszegése a **kibújás a bizonyítás kényszere alól** hiba.

Kibújás a bizonyítás terhe alól

- A bizonyítás kényszerének áthárítása
- Nemtudásra apellálás
- Evidenciára való hivatkozás

- Mellébeszélés
 - Kérdés-válasz szituációban

A bizonyítás terhe

- *X: Szerintem az 50-es sebességkorlátozás a városban teljesen értelmetlen!*
- *Y: Miért, mire alapozod ezt a véleményedet?*
- *X: Miért, szerinted nem? Meséld el nekem, hogy mi értelme van!*

A bizonyítás terhe

- X előad egy álláspontot, ezért a vitának ezen a pontján a bizonyítás az ő feladata lenne, **ám a bizonyítás terhét áthárítja a másik félre.**
- Ezzel éppen a racionális kritikától próbálja megóvni saját álláspontját, így megnehezítheti a helyes álláspont kialakítását.
- Az, aki a vita olyan szakaszában, amelyben őneki kell bizonyítani, áthárítja a másik félre a bizonyítás terhét, az a bizonyítás kényszerének illegitim áthárításának hibáját követi el.

A bizonyítás terhe

- *Azt olvasom a horoszkópomban, hogy a héten csupa kellemes dolog történik velem.*
- *Ugyan már! Csak nem veszed komolyan!?*
- *Nem látom be, miért ne függhetnének össze a dolgok ilyen módon is. Nem bizonyították be, hogy a bolygók nincsenek hatással az életünkre.*

Érvelők feladata egy racionális vitában

A feladata

B feladata

Mindkét fél által elfogadott állítások

Érvelés

1. Saját álláspont alátámasztása
2. Másik álláspontjának, érvelésének kritikája

Érvelés

1. Saját álláspont alátámasztása
2. Másik álláspontjának, érvelésének kritikája

Nemtudásra apellálás

- A racionális vita (speciális) szabályai szerint, aki állít valamit annak:
 1. **először indokolnia kell saját álláspontját**
 2. **továbbá bírálnia kell az ellene felhozott érveléseket.**

- A nemtudásra hivatkozás a legjobb esetben is csak a 2. feladatot teljesíti. Rámutat, hogy nincs cáfolat az álláspontja ellen (ha tényleg nincs ilyen). Aztán a cáfolat hiányából következtet arra, hogy az álláspontja igazolt.

Nemtudásra apellálás

- A racionális vitában aszerint választunk az álláspontok közül, hogy melyik mellett hozható fel jobb érvelés.
- A mérlegeléshez **nem elegendő** csupán azt **megmutatni, hogy az állítás ellen nincsenek jó érvek**, mert ettől lehet, hogy mellette sincsenek.
- A nem tudásra apellálás azt a látszatot kelti, mintha a cáfolat hiánya alátámasztaná saját álláspontját, holott a racionális vita szabályai szerint aki állít, annak saját álláspontját bizonyítani kell.
- Az érvelő tehát itt nem teljesíti az 1. feltételt, de a cáfolat hiányára való hivatkozással ezt a látszatot kelti.

Nemtudásra apellálás

- **A nemtudásra apellálás hibáját** követi el a beszélő, amikor abból, hogy az álláspont ellen nincsenek meggyőző bizonyítékok és amit állít az lehetséges, ebből arra következtet, hogy az álláspont igazolt, elfogadható.
- Amikor az álláspont védelmezője nem ad elő indoklást az állítás alátámasztására, csupán arra hivatkozik, hogy még nem cáfolták meg, akkor az a furcsa helyzet áll elő, hogy az állítást nem bizonyítottuk, és nem cáfoltuk, ám ez alapján mégis arra következtetünk, hogy az állítás igaz.
- Az érvelés alapján tehát az állításról semmi bizonyosat nem tudunk, és ebből mégis arra következtetünk, hogy az állítás igaz. Ez indokolja a hiba elnevezését: nemtudásra apellálás.

Nemtudásra apellálás

- *A: Szerintem földönkívüliek már többször jártak itt a földön, s embereket raboltak el!*
- *B: Ezt komolyan gondolod?*
- *A: Miért vagy olyan biztos magadban? Láttad, hogy ilyen nem történik meg? Vannak olyan tudományos bizonyítékok, amelyek cáfolják ezt? Kérlek, csak egyet említs meg!*
- *B: Hmm, nem tudom. Zavarba hozol. Lehet, hogy igazad van ...*

Nemtudásra apellálás

- Az ilyen érvelés gyakran együtt jár azzal, hogy a nem tudásra apelláló **áthárítja a bizonyítás kényszerét** a vitapartnerre. „Nem szól ellene semmi, bizonyítsd be te, hogy nincs így!”
- A bizonyítás kényszere illegitim módon került áthárításra, mivel ő vállalt fel egy álláspontot, ezért előbb neki kell bizonyítania.
- Ez az eljárás könnyen zavarba ejtheti a másik felet, ami akadályozhatja a helyes álláspont kialakítását!